

2 Vývoj veřejných financí

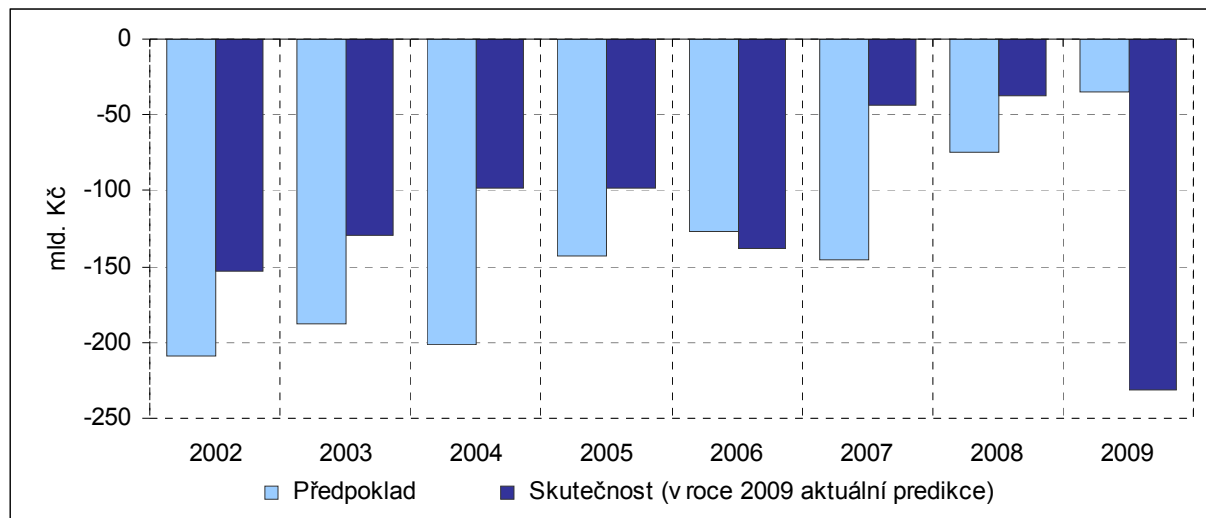
2.1 Veřejné rozpočty – peněžní toky

Veřejné rozpočty v roce 2009

Důsledky ekonomické krize mají za následek daleko výraznější zpomalení ekonomického růstu, než se původně očekávalo. Tento fakt se v roce 2009 projevuje také ve vývoji peněžních toků veřejných rozpočtů. Dojde k výraznému zhoršení salda veřejných rozpočtů oproti předpokladům schváleným v rozpočtové dokumentaci na rok 2009. Negativně ovlivněny budou příjmová i výdajová strana veřejných rozpočtů, do kterých se kromě zpomalení ekonomiky promítnou také dopady související se schválenými protikrizovými opatřeními (Box č. 1). Deficit se tím navýší o 98,3 mld. Kč.

Očekáváme, že odhadovaný **deficit očištěný o finanční operace** dosáhne zhruba 231,8 mld. Kč a oproti předpokladu by tak měl být vyšší o 196,7 mld. Kč. Jeho podíl na HDP se oproti původním předpokladům výrazně zvýší o 5,4 p.b. a bude činit 6,4 %. Příjmy veřejných rozpočtů budou oproti rozpočtové dokumentaci nižší o 197,5 mld. Kč. **Deficit zvolený pro fiskální cílení** by měl být vyšší o 193,1 mld. Kč a dosáhnout 233,4 mld. Kč. V podílovém vyjádření bude o 5,4 p.b. vyšší než původně stanovený fiskální cíl pro rok 2009 (1,0 % HDP) a dosáhne 6,4 % HDP (blíže viz Kapitola 3.1). Zásadní vliv na přehodnocení odhadu výsledků peněžních toků má především **státní rozpočet**, jehož odhadovaný deficit očištěný o finanční operace ve srovnání s původně schváleným rozpočtem vzroste o 183,5 mld. Kč a měl by činit cca 217,5 mld. Kč. Projeví se zde výrazně **nižší** očekávané **příjmy** (o 166,2 mld. Kč), což je způsobeno výrazně nižším výběrem daní (včetně pojistného na sociální a zdravotní pojištění), a to o 158,5 mld. Kč. Ve srovnání s původním očekáváním zaznamenají horší vývoj všechny jejich položky. K největšímu propadu dochází u výběru přímých daní (snížení o 66,4 mld. Kč). Výrazně nižší budou také odhadované příjmy pojistného na sociální zabezpečení (snížení o 53,0 mld. Kč). Očekávaný výběr nepřímých daní bude nižší o 38,4 mld. Kč, přičemž k vyššímu poklesu dojde u spotřebních daní (20,6 mld. Kč). V případě DPH se předpokládá snížení o 17,8 mld. Kč.

Graf 2-1: Předpokládaná a skutečná salda veřejných rozpočtů

Ve srovnání s rozpočtovou dokumentací lze u státního rozpočtu očekávat také vyšší výdaje (o 17,2 mld. Kč). K nejvýznamnějšímu navýšení pravděpodobně dojde u kapitálových výdajů (o 15,2 mld. Kč), u nákladů dluhové služby (o 5,5 mld. Kč) a také u transferů obyvatelstvu a neziskovým organizacím (o 9,7 mld. Kč). Naopak nejvýraznější pokles zaznamenají běžné dotace ostatním podnikům (pokles o 20,8 mld. Kč).

Také ostatní subjekty veřejných rozpočtů dosáhnou podle aktuálních odhadů proti původním předpokladům horšího výsledku hospodaření. K výraznému propadu by mělo dojít především u hospodaření místních vlád (o 32,1 mld. Kč) a veřejného zdravotního pojištění (o 8,9 mld. Kč), zatímco u státních fondů lze očekávat mírně lepší výsledky.

Z výdajové strany veřejných rozpočtů je patrné, že doposud nebyla realizována její restrukturalizace. V minulosti založené neudržitelné výdajové trendy vedou k růstu podílu mandatorních výdajů. Přijatá protikrizová opatření přispívají k prohloubení tohoto vývoje.

Převážná část deficitu veřejných rozpočtů bude financována formou **úvěrů a vládních dluhopisů**, jejichž objem dosáhne 1 243,4 mld. Kč, tj. 34,5 % HDP. Je to o 140,0 mld. Kč více, než se původně předpokládalo. U podílu jednotlivých subjektů na zadlužení veřejných rozpočtů nedojde k žádným výrazným změnám. Nejvyšší váhu bude mít i nadále státní dluh (92,5 %), následovaný dluhem územních samosprávných celků a státních fondů, kde zejména Státní zemědělský intervenční fond je nucen z nedostatku volných peněžních zdrojů financovat své záporné saldo úvěrem. Meziroční růst dluhu veřejných rozpočtů se výrazně zrychlí a dosáhne 16,1 %, státní dluh poroste ještě rychleji (o 17,4 %).

Veřejné rozpočty v roce 2010

Neuspokojivý vývoj hospodaření veřejných rozpočtů lze očekávat i v roce 2010. Meziročně sice dojde k výraznému poklesu (o 68,3 mld. Kč) deficitu veřejných rozpočtů, nicméně jeho výše zůstává i nadále vysoká, a to jak v absolutním, tak i v podílovém vyjádření. Odhadovaný **deficit očištěný o finanční operace** bude činit 163,5 mld. Kč, tj. 4,5 % HDP. Také saldo zvolené pro fiskální cílení se meziročně poměrně výrazně sníží (o 51,4 mld. Kč) a bude činit -180,9 mld. Kč, tedy -4,9 % HDP (blíže viz Kapitola 3.2). V podílovém vyjádření ve vztahu k HDP meziročně vzrostou příjmy o 2,2 p.b., naopak výdaje se téměř nezmění; příjmy se meziročně zvýší o 6,3 %, výdaje o 1,1 %. To způsobí výrazný meziroční pokles deficitu veřejných rozpočtů.

Vývoj veřejných rozpočtů je výrazně ovlivněn přetrvávající ekonomickou recesí, negativně se do výše deficitu promítají opatření schválená za účelem zmírnění dopadů krize (viz Box 1). Celkový výsledek veřejných rozpočtů také odráží kroky přijaté s cílem snížit deficit státního rozpočtu (viz Box 2). Tato schválená opatření jsou hlavní příčinou meziročního poklesu schodku státního rozpočtu, který bude činit 56,5 mld. Kč, a bude tak hlavním faktorem zlepšení vývojových trendů veřejných rozpočtů. Stěžejní opatření se soustřeďují na příjmovou stranu, ale k úsporám dojde, byť v menší míře, také na straně výdajů. Kvůli tomuto přístupu se zvyšuje daňová zátěž. Meziroční zlepšení je patrné také u očekávaného hospodaření ostatních subjektů veřejných rozpočtů. Schodek státního rozpočtu očištěný o finanční operace bude činit 160,9 mld. Kč.

Díky poklesu deficitu veřejných rozpočtů zpomalí také meziroční dynamika růstu jejich dluhu. Objem úvěrů a vládních dluhopisů dosáhne 1 422,2 mld. Kč, tj. 39,3 % HDP. V podílovém vyjádření k HDP vzroste ve srovnání s rokem 2009 o 4,7 p.b., absolutně pak o 178,8 mld. Kč. Mírně se zvýší také váha státního dluhu na celkovém veřejném zadlužení a dosáhne 92,9 %. Zejména v důsledku krize, ale také vlivem výdajových trendů založených již v minulosti, je dynamika růstu dluhu veřejných rozpočtů již

několik let vysoká. Nadále razantně porostou náklady dluhové služby, které jsou trvalou zátěží výdajové strany veřejných rozpočtů.

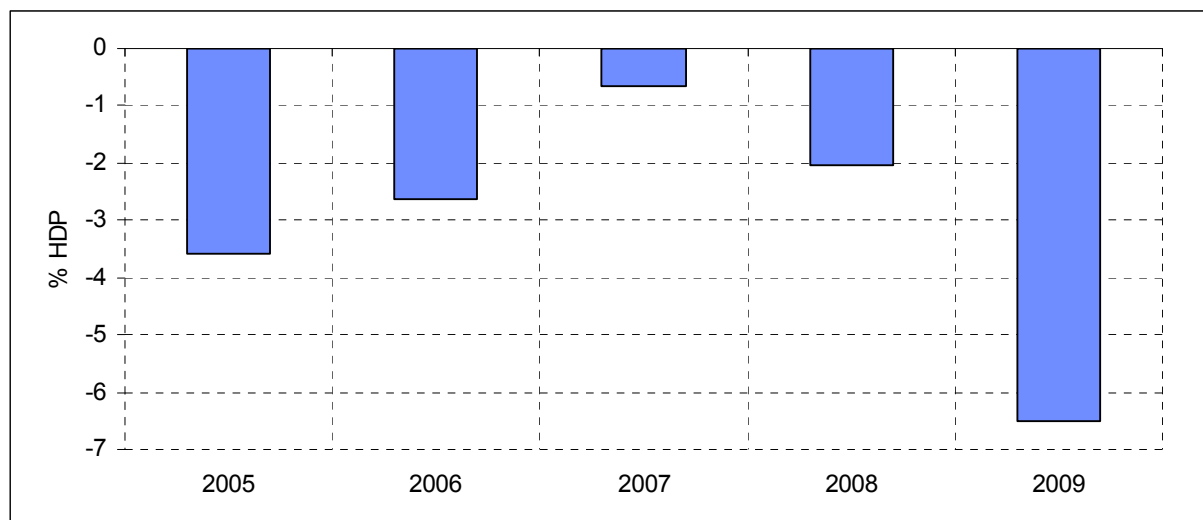
Do očekávaného vývoje deficitu i dluhu veřejných rozpočtů se výraznou měrou promítá skutečnost, že se česká ekonomika nachází ve fázi záporné produkční mezery a ke krytí výdajů již nejsou k dispozici mimořádné příjmy jednorázového charakteru v takové míře jako v minulých letech. To vše je příčinou prohlubování v minulosti založených deficitních tendencí spojených s neudržitelnými výdajovými trendy a s růstem mandatorních výdajů.

2.2 Vládní sektor – národní účty (ESA 95)

V roce 2008 dosáhlo saldo vládního sektoru hodnoty -77 mld. Kč, což představuje -2,1 % HDP. Oproti předběžným údajům ČSÚ z dubna 2009 se tak jedná o zhoršení o přibližně 23 mld. Kč.

V roce 2009 se očekává podstatné prohloubení deficitu vládního sektoru až na hodnotu téměř 240 mld. Kč, tj. 6,6 % HDP. Po poměrně dlouhé době tak dojde opět k překročení hranice 3 %, která je relevantní pro plnění maastrichtských konvergenčních kritérií.

Graf 2-2: Saldo vládního sektoru

Příjmy, výdaje a saldo v roce 2008

Ve srovnání s rokem 2007 vzrostly **příjmy** vládního sektoru pouze o 1,8 %, a dosáhly tak hodnoty 1 507,8 mld. Kč, což představuje 40,9 % HDP. Pokračuje tak nastartovaný trend snižování podílu příjmů vládního sektoru na HDP. Větší množství disponibilních prostředků je tak ponecháno domácnostem i firmám. V tomto případě je klíčové, aby v podobné míře docházelo i k úpravám na výdajové straně a tento vývoj nebyl vykoupen nárůstem dluhu vládního sektoru.

Za takto nízkým růstem příjmové strany vládního sektoru stojí především výrazný pokles dynamiky růstu daňových příjmů a sociálních příspěvků. Ty tvoří dlouhodobě téměř 90 % příjmů a svým růstem o pouhých 1,3 % tuto situaci do jisté míry determinují.

Hlavní důvody lze spatřovat v přijetí balíků reformních opatření, která byla v roce 2007 schválena. Došlo k úpravě sazeb u DPFO a DPPO, což vedlo k meziročnímu poklesu výnosu těchto daní. K dalším opatřením patřilo zavedení stropů na sociální pojistné, které oproti předcházejícím létům

zmírnilo dynamiku růstu. Jako kompenzace výpadku na příjmové straně došlo naproti tomu k růstu snížené sazby DPH a k zavedení energetických daní.

Vliv na příjmovou stranu měla jistě i v současné době probíhající ekonomická krize, která se zčásti projevila již v závěru roku 2008, zvláště pak v posledním čtvrtletí, kdy výrazně zvolnil růst nominálního HDP, který je jedním z určujících faktorů daňových příjmů.

Ve srovnání s dubnovými předběžnými údaji ČSÚ došlo k revizi příjmů vládního sektoru o přibližně 10 mld. Kč směrem dolů, a to především kvůli daňovým příjmům, které byly revidovány (sníženy) o více jak 11 mld. Kč. V tomto případě šlo zejména o DPH (jak již bylo předjíáno v minulém čísle Fiskálního výhledu) a dále pak o DPPO, kde došlo ke zpřesnění na základě odevzdaných daňových přiznání za rok 2008.

Výdaje vládního sektoru vzrostly ve srovnání s rokem 2007 o 5,3 % na hodnotu 1 583,4 mld. Kč, což představuje 42,9 % HDP. Na rozdíl od příjmové strany rozpočtu se v tomto roce obrací trend poklesu vládních výdajů na HDP, a je tedy zřejmé, že tento vývoj je pro vládní sektor jen velmi těžko dlouhodobě udržitelný, protože se výrazným způsobem promítá do růstu zadlužení.

Podobně jako na příjmové se i na výdajové straně v zásadní míře promítl reformní balík schválený v roce 2007. Jedná se především o výraznější snížení tempa růstu sociálních transferů a naopak akceleraci růstu vládních investic. Jde vcelku o příznivé přeskupování výdajových priorit, ovšem zásadní otázkou je, jak se zde promítne současná ekonomická krize. Případné zvrácení tohoto vývoje v roce 2009 by tak bohužel snížilo konkurenceschopnost a potenciální produkční schopnosti České republiky, což se může v budoucnu odrazit i v životní úrovni obyvatel.

Na rozdíl od příjmové strany se nepředpokládá, že by ekonomická krize měla na výdajovou stranu vládního sektoru v roce 2008 nějaký znatelnější dopad.

V roce 2008 došlo prvně k zařazení emisních povolenek do rozvahy vládního sektoru (Státního fondu životního prostředí) v celkové výši více jak 218 mld. Kč, které byly České republice přiděleny na dobu pěti let. Začleněním emisních povolenek do rozvahy ovšem nedochází k ovlivnění ani vládního deficitu ani dluhu, ale jedná se pouze o ostatní změnu v objemu aktiv.

Následné bezplatné čerpání emisních povolenek tuzemskými domácnostmi a firmami pak představuje výdajový kapitálový transfer vládního sektoru a na výdajové straně dále dochází k poklesu (ve stejné výši) u položky čisté pořízení nevyroběných nefinančních aktiv. Tato operace nemá vliv na saldo vládního sektoru.

V případě prodeje jednotek přiděleného množství CO₂ (platí pro jednotky přidělené v rámci tzv. Kjótského protokolu, protože jen ty je možné prodávat) jiným státům dojde k poklesu výdajové položky čisté pořízení nevyroběných nefinančních aktiv, a pokud peníze nebudou následně utraceny, i ke zlepšení salda vládního sektoru.

Ve srovnání s dubnovými předběžnými údaji ČSÚ došlo u výdajů roku 2008 k revizi o více než 13 mld. Kč směrem nahoru. V tomto případě se jednalo především o revizi vládních investic, mezipotřeby a kapitálových transferů, a to vždy směrem nahoru.

Saldo vládního sektoru v roce 2008 dopadlo ve srovnání s tím, co nás čeká, poměrně příznivým deficitem 77 mld. Kč, což představuje 2,1 % HDP. Největší vliv zde mělo především záporné saldo subsektoru ústředních vládních institucí, které činilo téměř 88 mld. Kč. Zbylé dva subsektory (místní

vláda a fondy sociálního zabezpečení) pak skončily celkově přebytkem cca 10 mld. Kč. Oproti roku 2007 si pohoršily všechny subsektory.

Příjmy, výdaje a saldo v roce 2009

V roce 2009 se vlivem nepříznivé ekonomické situace očekává pokles celkových příjmů vládního sektoru o téměř 6 % na 1 421,9 mld. Kč, což představuje 39,5 % HDP.

Za propadem příjmů stojí především příjmy z daní a sociálního pojištění, které se oproti roku 2008 propadnou o více jak 8 %, v relativním vyjádření tak dosáhnou 33,6 % HDP.

Na příjmové straně je v roce 2009 zobrazen jak dopad ekonomické krize na daňové příjmy vládního sektoru, tak i opatření přijatých vládou v boji proti ní.

S výjimkou spotřebních daní (které vzrostou o 3,6 %) dojde v roce 2009 pravděpodobně k poklesu ve výnosu u všech významných daní a sociálních příspěvků. Nejvíce bude pokles patrný u DPPO, kde bude oproti roku 2008 výnos o 21 % nižší. Tato skutečnost je dána především silnou procykličností daňové základny, která v závislosti na fázi hospodářského cyklu kolísá v mnohem větší míře než například mzdy zaměstnanců nebo spotřeba.

Další daň, u které očekáváme výrazný pokles, je DPFO, která by se měla oproti roku 2008 snížit o téměř 18 %.

V případě DPPO a DPFO je zde jistý nesoulad v tom, že dopady úsporných opatření pro rok 2009 jsou cílené právě na DPPO (ve výši cca 16 mld. Kč) a DPFO se téměř nedotknou. Pokud tedy opravíme příjem z korporátních daní o tuto částku (tedy předpokládáme pouze vliv cyklu bez vlivu protikrizových opatření), dostáváme se k poklesu DPPO o necelých 12 %. Vzhledem k tomu, že se jedná o daň, která je svým charakterem nejvíce procyklická, je tento vývoj teoreticky velmi zajímavý, protože např. DPFO z důvodu cyklu vykazuje pokles výrazně vyšší. Velkým rizikem jsou v současné době placené zálohy na DPPO. Je velmi těžké odhadnout, jestli v současné době odpovídají ekonomické realitě korporátní sféry, a nedojde-li tedy potom v roce 2010 k velkým vratkám záloh na DPPO, které se v tomto případě svým charakterem aktualizují zpět do roku 2009, a tím pádem by ještě dále snížily příjmy z této daně. Samozřejmě v úvahu přichází i opačná situace, kdy zálohy mohou být již sníženy ve větší míře, než by odpovídalo realitě. Rizika se v současné chvíli zdají být pro obě varianty vyrovnaná.

Spotřební daně sice vzrostly o 3,6 %, ale v tomto tempu je zahrnut i efekt legislativní změny schválené v roce 2007, kdy od roku následujícího došlo ke zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků. Obchodníci se tak předzásobili již v roce 2007 a následný příjem byl tedy posunut z roku 2008 až do roku 2009, než došlo k rozprodání zásob z roku 2007. To tedy způsobuje nízký základ v roce 2008, ze kterého je počítán růst v roce 2009. Pokud bychom ignorovali tento efekt, nejspíše by došlo k pozorovatelnému poklesu i u spotřebních daní.

Výraznější nárůst na příjmové straně se očekává (o více než 27 %) u nedaňových příjmů, a to především díky nárůstu investičních dotací vládního sektoru přijatých od jiných sektorů, resp. ze zahraničí. V tomto případě jde především o platby z Evropské unie na projekty jí podporované. Tento příjem má poté odraz i na výdajové straně (především u vládních investic) a saldo vládního sektoru je tak ovlivněno negativně pouze ve výši českého spolufinancování.

Tabulka 2-1: Příjmy sektoru vládních institucí

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Příjmy sektoru vládních institucí	(v % HDP)	42,2	41,4	41,1	41,9	40,9	39,5
-daňové příjmy	(v % HDP)	21,2	20,7	20,1	20,6	19,6	18,3
-sociální příspěvky	(v % HDP)	16,1	16,2	16,3	16,3	16,2	15,3
-tržby	(v % HDP)	2,8	2,7	2,5	2,7	2,8	2,9
-ostatní	(v % HDP)	2,2	1,9	2,2	2,3	2,3	2,9

Tabulka 2-2: Daňové příjmy vládního sektoru

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Daňové příjmy a sociální příspěvky	(v % HDP)	37,3	36,8	36,4	36,9	35,8	33,6
-daň z příjmu fyzických osob	(v % HDP)	4,8	4,6	4,2	4,3	4,0	3,4
-daň z příjmu právnických osob	(v % HDP)	4,7	4,5	4,8	5,0	4,4	3,6
-DPH	(v % HDP)	7,2	7,1	6,5	6,4	6,9	6,8
-spotřební daně	(v % HDP)	3,5	3,7	3,8	4,0	3,4	3,6
-sociální příspěvky	(v % HDP)	16,1	16,2	16,3	16,3	16,2	15,3
-ostatní daně a poplatky	(v % HDP)	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9

Na rozdíl od příjmů si **výdaje vládního sektoru** zachovávají určitou růstovou dynamiku a v roce 2009 podle odhadů vzrostou o 4,6 %. Především vinou očekávaného poklesu reálného výkonu ekonomiky a kvůli poměrně nízké předpokládané inflaci se výrazně zvýší jejich poměr k HDP až na hodnotu 46 %, což představuje oproti minulému roku skok o více než 3 p. b.

Konečná spotřeba vládního sektoru oproti roku 2008 vzroste o 4,2 %, což představuje oproti minulým obdobím pouze mírný pokles v její dynamice. Vzhledem k závažné ekonomické situaci je potřeba se zaměřit na další snižování její dynamiky a její stagnaci v dalších letech. Na tomto růstu se nejvíce podepsaly výdaje na individuální spotřebu, a to především poměrně výrazný růst naturálních sociálních dávek, které představují zejména výdaje vládního sektoru na zdravotní péči.

Vzhledem k výraznějšímu růstu nezaměstnanosti v důsledku redukce počtu pracovních míst v době hospodářského útlumu dochází také k akceleraci sociálních transferů (především obyvatelstvu), které ve srovnání s rokem 2008 vzrostou o 6,8 %. Nicméně v porovnání s předchozími lety se i v této krizové době jedná o poměrně rozumný nárůst. Vlivem odložení předčasných voleb z tohoto roku na řádný termín v roce 2010 se riziko u této položky přesouvá na rok následující a teorie veřejné volby by pak předjímalá zvýšený tlak na růst sociálních dávek a důchodů v roce 2010. Pro ilustraci například v roce 2006, kdy se konaly poslední volby do Poslanecké sněmovny, byly schváleny velmi štedré zákony, které tempo sociálních transferů vyhnaly až na 12 %. Probíhající krize navíc může zesílit motivaci politických stran stimulovat spotřebu (která se může projevit v růstu HDP pouze krátkodobě), protože právě ta bývá voliči obvykle nejvíce přijata.

Dalším výrazným faktorem růstu výdajů jsou úroky, které vládní sektor platí za svou pozici dlužníka. Ty by měly podle odhadů v roce 2009 vzrůst o více než 13 % což je vývoj, který je dlouhodobě naprosto neudržitelný. Úrokové náklady vládního sektoru pak pouze odčerpávají disponibilní zdroje vlády, které mohly být použity na jiné výdajové priority s pozitivními multiplikačními efekty. Pokud jsou nadměrné výdaje navíc použity především na spotřebu, jedná se z pohledu státu o neefektivně vynaložené výdaje. Zásadní prioritou mají být investiční projekty do infrastruktury, vědy a výzkumu a podobných/dalších oblastí, které mají dlouhodobě schopnost zvýšit potenciální produkt země, a tím i daňové příjmy, což ulehčí placení úrokových nákladů.

Poměrně mírný nárůst se v roce 2009 očekává u vládních investic, které se zvýší oproti roku 2008 o 1,6 %. Zde je nutné zmínit zásadní vliv evropských peněz, bez kterých by vládní investice v roce

2009 pravděpodobně výrazně klesaly. S tímto vývojem koresponduje výrazný nárůst přijatých investičních dotací (především z EU).

Celkovou dynamiku výdajové strany v roce 2009 zpomaluje prodej jednotek přiděleného množství CO₂, uvažovaný dosud v relativně konzervativní výši přibližně 11 mld. Kč, který je příjmem Státního fondu životního prostředí. V tomto roce se očekává, že dojde k použití pouze malé části z těchto prostředků (přibližně 0,5 mld. Kč), a tato položka tedy poměrně výrazně zlepšuje saldo vládního sektoru v roce 2009.

Pokud se jedná o bezplatnou spotřebu jednotek přiděleného množství CO₂ rezidentskými domácnostmi a firmami, jedná se o operaci, která je bez vlivu na deficit, protože zároveň s příjmem je do výdajů následně imputován transfer ve stejné výši.

U ostatních výdajů došlo v zásadě k vývoji, který příliš nevybočoval z trendů nastartovaných v minulých letech.

Tabulka 2-3: Výdaje vládního sektoru

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Výdaje sektoru vládních institucí (v % HDP)	45,1	45,0	43,7	42,5	42,9	46,0
-Vládní spotřeba (v % HDP)	22,1	22,1	21,3	20,3	20,4	21,8
-sociální dávky jiné než naturální sociální ti (v % HDP)	12,9	12,6	12,6	12,8	12,8	14,0
-hrubá tvorba fixního kapitálu (v % HDP)	4,8	4,9	5,0	4,7	5,0	5,2
-ostatní (v % HDP)	5,3	5,4	4,8	4,7	4,8	5,1

Saldo vládního sektoru dosáhne v roce 2009 hodnoty téměř -240 mld. Kč, což představuje 6,6 % HDP a oproti předchozímu roku tak dochází k výraznému zhoršení. Tímto nepotěšujícím vývojem si pravděpodobně v tomto roce projdou všechny subsektory.

Po dobrých výsledcích předchozích dvou let se do deficitu propadne i subsektor místních vládních institucí a skončí deficitem více než 21 mld. Kč. Stejně jako v případě centrální vlády i zde hrají dominantní úlohu především daňové příjmy, které do jisté míry sdílí.

Fondy sociálního zabezpečení (v ČR především zdravotní pojišťovny) skončí své hospodaření po poměrně dlouhé době také deficitem převyšujícím 7 mld. Kč. I v tomto případě má dominantní vliv především pokles ekonomického výkonu, a tím pádem nižší základna, ze které se platí příspěvky na zdravotní pojištění.

Celkový deficit vládního sektoru byl také význačnou měrou ovlivněn opatřeními, která se zavedla v důsledku boje proti hospodářské krizi, což zobrazuje následující tabulka.

Box 1

Opatření	2009		
	ESA 95 (mld. Kč)		
	P _{VR}	V _{VR}	(P-V) _{VR}
I. Daňové úpravy			
1 Změny na DPPO	-16,0	0,0	-16,0
2 Změny na DPH	-2,5	0,0	-2,5
3 Změny u sociálních příspěvků	-36,4	0,0	-36,4
Celkem I	-54,9	0,0	-54,9
II. Ostatní úpravy			
1 Oblast mzdové politiky a sociálních výdajů	0,4	2,9	-2,5
2 Investice do výzkumu vývoje a infrastruktury	0,0	9,3	-9,3
3 Podpora podnikatelů	0,0	4,5	-4,5
4 Programy EU, státních fondů a dopravní obslužnost	0,0	5,1	-5,1
5 Zapojení rezervní fondů	0,0	-1,5	1,5
Celkem II	0,4	20,2	-19,8
Celkem I+II	-54,5	20,2	-74,7

Oproti odhadu v minulém čísle Fiskálního výhledu došlo k výrazné revizi deficitu směrem k horšímu výsledku o téměř 73 mld. Kč. Důvod lze spatřovat především na příjmové straně, kde došlo k výraznému přehodnocení daňových příjmů.

Tabulka 2-4: Saldo vládního sektoru a subsektorů

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Saldo sektoru vládních institucí (v % HDP)	-3,0	-3,6	-2,6	-0,7	-2,1	-6,7
Saldo ústředních vládních institucí (v % HDP)	-2,7	-3,5	-2,6	-1,6	-2,4	-5,8
Saldo místních vládních institucí (v % HDP)	-0,2	-0,1	-0,4	0,5	0,0	-0,6
Saldo fondů sociálního zabezpečení (v % HDP)	-0,1	0,0	0,4	0,5	0,3	-0,2
Primární saldo (v % HDP)	-1,8	-2,4	-1,5	0,5	-1,0	-5,3

Dluh vládního sektoru

Dluh vládního sektoru dosáhl v roce 2008 hodnoty přibližně 1 105 mld. Kč, což představuje 30,0 % HDP. Oproti roku 2007 tak dluh v absolutním vyjádření vzrostl o přibližně 81 mld. Kč, což je o něco málo více, než činil deficit tohoto roku. V tomto případě tedy docházelo k akumulaci finančních aktiv vládního sektoru.

Tabulka 2-5: Dluh vládního sektoru

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Dluh vládních institucí (v % HDP)	30,1	29,7	29,4	29,0	30,0	35,6
Dluh ústředních vládních institucí (v % HDP)	27,8	27,2	26,9	26,6	27,5	33,1
Dluh místních vládních institucí (v % HDP)	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,6
Dluh fondů sociálního zabezpečení (v % HDP)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Na konci roku 2009 se předpokládá zadlužení vládního sektoru ve výši přibližně 1 284 mld. Kč, což představuje prudký nárůst na 35,6 % HDP. Na rozdíl od předchozího roku je nárůst dluhu menší než odhadovaný deficit, a vzrůstající zadlužení je tedy zpomalováno rozpouštěním finančních aktiv státu naakumulovaných v minulých letech.

Tabulka 2-6: Přejchod od deficitu ke změně dluhu

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Úroveň hrubého dluhu	(v % HDP)	30,1	29,7	29,4	29,0	30,0	35,6
Změna hrubého dluhu	(p. b.)	0,3	-0,4	-0,2	-0,5	1,0	5,7
Příspěvky ke změně dluhu							
1. nominální růst HDP	(p. b.)	-2,5	-1,7	-2,2	-2,6	-1,2	0,8
2. vládní saldo	(p. b.)	2,9	3,6	2,6	0,7	2,0	6,5
3. ostatní faktory působící na úroveň dluhu	(p. b.)	-0,1	-2,3	-0,7	1,5	0,1	-1,7
-rozdíl mezi hotovostním a akruálním přístupem	(p. b.)	-0,7	-0,8	0,4	0,0	-1,3	-0,6
-čistá akumulace finančních aktiv	(p. b.)	0,6	-1,2	-0,9	1,5	1,3	-1,1
z toho: privatizační příjmy	(p. b.)	0,5	3,5	0,0	0,3	0,6	0,0
-přecenění a ostatní faktory	(p. b.)	0,0	-0,4	-0,2	-0,1	0,1	0,0

Na dluhu se nejvíce podílejí ústřední vládní instituce, velmi daleko za nimi pak generují dluh ještě místní vládní instituce. Fondy sociálního zabezpečení vykazují dlouhodobě zanedbatelnou míru zadluženosti.

2.3 Mezinárodní srovnání

Vládní saldo

Saldo vládního sektoru zemí EU27 dosáhlo v roce 2008 hodnoty -2,3 % HDP. V důsledku krize bylo přerušeno jeho výraznější a systematické zlepšování z posledních let a zhoršilo se o 1,5 p.b. oproti předchozímu roku 2007. Česká republika se s deficitem ve výši 2,1 % HDP nacházela mírně pod průměrem EU27.

Nejhoršího vývoje salda vládního sektoru dosáhlo v roce 2008 Řecko se schodkem 7,7 % HDP a možná překvapivě i Irsko s hodnotou -7,2 % HDP. V roce 2009 očekávají deficitní hospodaření vládního sektoru poprvé všechny země EU27 najednou, včetně tradičně přebytkových na severu Evropy (údaj za Dánsko není k dispozici, proto předpokládáme schodek 0,1 % z dubnových notifikací vládního deficitu a dluhu). Vůbec nejvyšší deficity by měly vykazat na ostrovech (Spojené království 12,6 % HDP, Irsko 12,0 % HDP) a v Řecku (12,5 % HDP). Deficit horší než 3% maastrichtské kritérium očekává v roce 2009 v důsledku ekonomických problémů rekordních 20 zemí včetně České republiky (viz Tabulka 5-19). S výjimkou Malty se hospodaření vládního sektoru oproti předchozímu roku ve všech zemích zhorší.

Z nových členských států je fiskálně velmi disciplinované Bulharsko, které po dlouhých letech přebytků zaznamená až v roce 2009 mírný deficit, a dále Estonsko a Kypr. Evropská komise nebude v těchto zemích pravděpodobně vyhlašovat tzv. proceduru nadměrného schodku (EDP). Oproti jiným zemím se Maďarsku i přes jeho ekonomické problémy podaří stabilizovat výši schodku veřejných financí. Naopak v dříve fiskálně úspěšných pobaltských zemích Litvě a Lotyšsku se stav veřejných financí zhorší relativně nejvíce, a to platí i o vládním dluhu.

Vládní dluh

Dluh vládního sektoru by měl dlouhodobě přibližně reflektovat vývoj deficitů daných zemí. U zemí EU27 dosáhl dluh vládního sektoru v roce 2008 hodnoty 61,5 % HDP, tedy o 2,8 p.b. více než v roce 2007.

Česká republika je na tom z pohledu ukazatele vládního dluhu dosud relativně dobře – dluh se dlouhodobě pohybuje na úrovni kolem 30 % HDP, nicméně v roce 2009 se očekává jeho znatelný růst (35,6 % HDP). ČR by sice prozatím hladce splnila maastrichtské dluhové konvergenční kritérium, obezřetnost je ovšem nutná z hlediska sílící dynamiky růstu dluhu.

Mezi nejzadluženější země EU27 patří tradičně triumvirát Itálie, Řecko a Belgie, přičemž Itálie je a stále bude země, která by nebyla schopna pokrýt veškerý svůj veřejný dluh ani celkovou roční produkcí. Jeho relativní výše činí v roce 2008 105,8 % HDP, resp. 115,1 % v roce 2009. Za povšimnutí stojí určitě pozitivní vývoj dluhu v Bulharsku a i ve Švédsku. Relativně prudké zhoršení zaznamenalo v roce 2008 duo Irsko a Lucembursko, v roce 2009 kromě výše zmíněné Litvy a Lotyšska rovněž Spojené království a dále Řecko, kde v roce 2009 přesáhne výše veřejného dluhu podobně jako v Itálii hodnotu roční produkce (112,9 % HDP). Nejnižším podílem vládního dluhu na HDP se mohou již tradičně chlubit v Estonsku (viz Tabulka 5-19).

Tabulka 2-7: Saldo a dluh vládního sektoru ve vybraných zemích EU

		Saldo					Dluh				
		2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	(v % HDP)	-2,4	-1,4	-0,8	-2,3	.	62,7	61,3	58,7	61,5	.
Česká republika	(v % HDP)	-3,6	-2,6	-0,7	-2,1	-6,6	29,7	29,4	29,0	30,0	35,6
Slovensko	(v % HDP)	-2,8	-3,5	-1,9	-2,3	-6,3	34,2	30,5	29,3	27,7	36,4
Polsko	(v % HDP)	-4,1	-3,6	-1,9	-3,6	-6,3	47,1	47,7	45,0	47,2	51,2
Maďarsko	(v % HDP)	-7,9	-9,3	-5,0	-3,8	-3,9	61,8	65,6	65,9	72,9	78,4
Německo	(v % HDP)	-3,3	-1,6	0,2	0,0	-3,7	68,0	67,6	65,0	65,9	74,2
Francie	(v % HDP)	-2,9	-2,3	-2,7	-3,4	-8,2	66,4	63,7	63,8	67,4	77,1
Spojené království	(v % HDP)	-3,4	-2,7	-2,7	-5,0	-12,6	42,2	43,2	44,2	52,0	71,9
Itálie	(v % HDP)	-4,3	-3,3	-1,5	-2,7	-5,3	105,8	106,5	103,5	105,8	115,1